

veritatis sequuntur (1) errores hæreticorum, aut profanæ adinventiones falsorum magistrorum; « Invidiæ, » id est, quicumque alterius bonis aut prosperis contabescit et corrumpitur; « Homicidia, » id est, innocentium hominum occisiones; « Ebrietates, » id est, vini usque ad (2) mentis mutationem perceptio; « Commessiones, » id est, post famem exactam epularum diversarum usque ad gravitatem nimiam perceptio; « Et his similia, inquit Apostolus, » quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia » agunt regnum Dei non consequentur¹. » Item ad Ephesios idem Apostolus scripsit dicens: « Fornicatio autem et » omnis immunditia nec nominetur in vobis sicut decet » sanctos, aut turpitudine, aut stuliloquium, aut scurrilitas, » id est, verba jocularia, « quæ ad rem non pertinent. Hoc » autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut » immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non » habet hæreditatem in regno Christi et Dei². » Item ad Corinthios: « An nescitis quoniam regnum Dei iniqui non » possidebunt? Nolite errare, fratres mei, quia neque » avari, neque ebriosi regnum Dei possidebunt³. » Avari sunt quidem illi qui aliena acquirere concupiscunt, sive qui injuste habita sua indigentibus non distribuunt. Rapaces sunt, qui aliena per vim tollunt. Adulteri sunt qui ad uxores alienas (3) accedunt. Masculorum concubitores sunt, qui incestuosissime in masculos suam libidinem explent, sicut Sodomitæ. Molles sunt, qui succumbunt masculis, id est, qui subjacent masculorum concubitoribus. Maledici sunt qui injuste et irrationabiliter in ira commoti ad blasphemias erumpunt, et qui aliis malum irrogare conantur, et si possunt, violentiam ingerere. Ebriosi sunt, qui vino dediti, præcipitantur ad insanias libidinum, dilabuntur et ad blasphemias, recedentes a

¹ Galat. v, 19-21. — ² Ephes. v, 3-5. — ³ 1 Cor. vi, 9, 10.

(1) Verbum *sequuntur* hic passive accipias. — (2) Deest *ad* in cod. — (3) Cod. male addit per redundantiam *alterius*.

via veritatis, sicut sunt non servantes præcepta Decalogi, sicut sunt sacrilegi et violatores præceptorum. Hæc qui transgressus fuerit, pœnitentiam agat, et se ipsum in hoc mundo judicet, ne judicetur a Deo in die judicii (1).

CAPUT XVI.

De mortalibus Criminibus.

MORTALIA Crimina ideo, ni fallor, dici possunt, quia sicut Jacobus Apostolus ait: « Iniquitas parit peccatum, » peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem¹; » non solum mortem corporis, verumetiam animæ, sicut in Pharaone actum est; ut ait de operantibus similia Apostolus ad Romanos: « Et sicut, inquit, non probaverunt Deum habere in notitiam, tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, » repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, » plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignantale; susurratores, injuriatores, detractores, Deo odibiles, contumeliosos², » id est, rixatores, « superbos, elates,

¹ Jacob. 1. — ² Rom. 1, 28-30.

(1) Hic quædam sequuntur in cod., quæ leguntur punctis subterpositis, quod significat, ut docti norunt, hæc esse delenda. Porro ita sequitur: « Sunt etiam et his similia Decalogi, id est, decem præcepta legis Moysi. Eorumque ad Deum pertinent, sacrilegi violatores sunt qui contra catholicam et apostolicam doctrinam, aut spiritualia injuste agunt. Hoc est quod pertinet ad eos, qui corrumpunt tria Decalogi præcepta prima quæ ad Deum pertinent. Sunt et quæ pertinent ad proximum, id est, « Diliges proximum tuum sicut te ipsum: Honora patrem tuum et matrem tuam: Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces rem proximi tui. » De his si transgressi vel prævaricati, illam pœnitentiam subeant, in qua majorem in se quisque severitatem exercere valet, ut a se ipso in hoc judicatus, non judicetur in die judicii a Deo. »

» inventores malorum, » et cætera omnia quæ in Epistola ipsa sequuntur, hæc enim animam inficiunt et separant a Deo.

CAPUT XVII.

De Compunctione salvationis.

COMPUNCTIO salvationis efficitur, cum, spiritu timoris Domini, peccatum damnationis ante oculos suos quisque ponens, et imaginem futuri sæculi in die iudicii recordatur, et inferni pœnas flammarum tenebrarumque, stridorem dentium et fletum impiorum, ubi « Vermis eorum non » moritur, et ignis non extinguitur¹, » et, Spiritu sancto suggerente, peccata sua recognoscens, in se damnationes impiorum ex interiori cordis dolore recognoscit; pœnitentiæ lacrymas, incurvatus, et humiliatus atque prostratus coram Deo, fundit; et consilio sacerdotum per pœnitentiam Christi legibus subditur, et humiliatus subjacet consortio Sanctorum, et communionem corporis et sanguinis Christi separatus est decreto (1) sacerdotum; et actio pœnitentiæ tunc erit perfecta et acceptabilis, si ascenderit homo adversus se usque ad tribunal mentis suæ, et constituerit ante faciem, ne hoc fiat ei sicut comminatur Deus peccatori, atque ita constituto Dei iudicio, adsit ei accusatrix cogitatio, testis conscientia, et carnifex timor; deinde sanguis animæ confitentis in lacrymas profluat; postremo in conscientia sua se indignum iudicet communionem corporis et sanguinis Christi et societate Sanctorum; versetur ante oculos suos imago futuri iudicii, ut ad ipsum non accedat absque virtutum munimine; cogitet

¹ Marc. ix, 43.

(1) Ibi in cod. legitur solum a de...; cætera sunt abrasa.

quam sit contremiscenda pœna, quam delectabilis percipientibus sit vita æterna; quia alii præcipitantur in mortem æternam, alii ad vitam æternam perducuntur.

CAPUT XVIII.

De Perfectione Charitatis.

QUISQUIS igitur in Charitatis Perfectione fundatus fuerit, necesse est ut ad illum subliorem Charitatis gradum conscendat, quem (1) nec cupido præmiorum superet, nec amoris magnitudo, quo filius indulgentissimum patrem aut matrem, vel amicum, aut conjugem revereatur affectu; qui nec (2) ejus verba, neque convicia, vel amoris formidet offensam; et qui (3) monitionibus (*sic*) non solum actibus, sed etiam verbis, pietate semper intenta (4) distendatur, ne erga se quantulumcumque minuatur (5) fervor illius dilectionis, ut frequenter poscat (6); cujus timoris magnificentiam unus Prophetarum expressit dicens: « Divitiæ salutis, et sapientiæ et scientiæ, timor Domini! » ipse thesaurus ejus. Non potuit timoris istius dignitatem ac meritum evidentius (7) exprimere, quam divitiis salutis nostræ, quæ in vera sapientia Dei scientiaque consistunt (8), dicere, nisi a timore Domini non posse servari. Ad hoc igitur mecum non peccatores, sed Sancti, prophetis in-

¹ Isai. xxxiii, 6.

(1) Cod. *qui*, nec deinde adest verbum *superet*, quod propter sensus necessitatem addidimus. — (2) Id. *necum*. — (3) Id. *atque*, et ante *formidet*. — (4) Id. *attonita*, probabiliter pro *attenta*, quanquam sonet male *attenta* ante verbum *distendatur*. — (5) Deest *minuatur* in cod., cujus aliter verba sunt inintelligibilia. — (6) Id est *ut frequenter poscat, ne*. — (7) Cod. *evidenter*. — (8) Id. *constituunt*.

vitantur eloquiis, Psalmista dicente : « Timete Dominum, » omnes Sancti ejus, quoniam nihil deest timentibus eum¹. » Qui enim hoc timore Deum metuit, perfectioni (1) ejus certus est nihil deesse, quia sapientiæ et scientiæ Dei thesaurus est. Multa ergo distantia est inter timorem, cui nihil deest, et illum imperfectum, qui principium sapientiæ nuncupatur : qui pœnam in se retinens, de perfectorum cordibus superveniente plenitudine Charitatis exiit. « Timor » non est in Charitate, sed perfecta Charitas foras mittit timorem². » Et revera si principium sapientiæ in timore consistit, non nisi in Charitate et perfectione illa (2), in sese perfectæ dilectionis continet meritum. Non jam principium, sed thesaurus sapientiæ et scientiæ nuncupatur. Et ideo duplex est gradus timoris, unus incipientium, id est, illorum scilicet, qui adhuc in timore et sub jugo sunt servili, de quo dicitur : « Et servus dominum suum timebit³; » et in Evangelio : « Jam non dicam vos servos, quia servus nescit » voluntatem domini sui⁴; » et illud : « Servus non manet » in domo in æternum⁵. » Innuit enim ut nos ab illo pœnali metu ad Charitatis plenissimam libertatem, tanquam (5) amici et filii, ad Dei fiduciam transeamus. Denique beatus apostolus Paulus servilem illum timoris gradum olim Charitatis Dominicæ virtute transcendit; inferiora despiciens, majoribus se ditatum donis a Domino proficitur. « Non » enim, inquit, dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis⁶. » Eos etiam qui perfecto dono (4) cœlestis patriæ dilectionis et sobrietatis flagrant, quosque suos filios adoptio divina jam fecerat, hoc adhortatur eloquio : « Non enim accepistis spiritum » servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba Pater⁷. » De hoc

¹ Psal. xxxiii. 10. — ² 1 Joan. iv. 18. — ³ Malachi. i. 6. — ⁴ Joan. xv. 15. — ⁵ Ibid. 35. — ⁶ 2 Tim. i. 7. — ⁷ Rom. viii. 15.

(1) Cod. *perfectionis*. — (2) Id. *illum*. — (3) Id. *ut tanquam*. — (4) Id. *perfecta dona*.

etiam metu, cum illam septiformem Spiritûs sancti gratiam Propheta describeret, quam in hominem descendisse dixit, addidit (1) quod esset « Super eum Spiritus Domini, » Spiritus sapientiæ et intellectûs, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis; et replevit eum « Spiritus terroris Domini¹. » In quo illud diligentius intuentum est, quod non dixit : Requiescet super eum Spiritus timoris Domini, sicut de prioribus dixerat; sed : « Replevit » eum Spiritus timoris Domini. » Tota enim ubertatis ejus magnitudo est, ut quem semel sua virtute possederit (2), non partim, sed totam ejus occupet mentem. Nec immerito illi nunquam excidet (3), cum hæreas (4) Charitati non solum replet, sed etiam perpetua et inseparabili eum quem cœperit, possidet visitatione, et nullius lætitiæ temporalis vel voluptatum est oblectationibus imminutus (5), quæ nonnunquam illi, qui foras mittitur, timori evenire consuevit. Hinc igitur perfectionis forma atque exemplo virtutum repletus fuisse narratur, emittens illum servilem suppliciorum timorem, verus Dei Filius, « Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus². » Humana conditio, dum adversis vitiositatibus mentem conturbat, etiam ante pœnas gehennæ, per inordinatum animi appetitum, jam pœnas conscientie patitur. Omnia enim poterit homo fugere, præter cor suum : non enim potest a se quisquam recedere; quocumque enim abierit, realis sui conscientia illum non derelinquit, quavis humana judicia subterfugiat. Omnis qui male agit, sibi tamen celari non potest. Nam etsi aliis celat quod agit, ipse plene novit malum esse quod gessit. Duplex ergo sit (6) in eo judicium, quia et hic suo roatu punitur et pungitur, et illic perpetuali pœna damnatur. Hoc ergo significat « Abye-

¹ Isai. xi. 2, 3. — ² 1 Petr. ii. 22.

(1) Deest *addidit* in cod. — (2) Id. *possederat*. — (3) Id. *excederet*. — (4) Id. *cohærens*, et deinde *replens*. — (5) Id. *imminutus*. — (6) Id. *sit*.

» sus abyssum invocat¹, » a (1) iudicio suæ conscientiæ ire ad iudicium suæ damnationis perpetuæ in voce cataractarum², id est, in prædicationum voce. Dic mihi, post Apostolos qualis doctor fuerit Origenes inter Græcos, cujus septem millia sexcentos libros (2) beatissimus Hieronymus se legisse fatetur; talem vitam duxit beatissimus Origenes. Nam refert de eodem Ambrosius, quod vita ipsius viri doctissimi erat, quod panem, et sal, et aquam pro victu habebat, pro vestitu tunicam cilicinam usque ad pedes, nudoque pede incedens, ita ut oratio lectionem, et lectio orationem ejus susciperet.

CAPUT XIX.

Quomodo Pollutio nocturna accidat.

QUÆRITUR post illusionem, quæ per somnium accidere solet, utrum corpus Domini quilibet accipere valeat, vel sacerdos sacra mysteria valeat celebrare. Gregorius habet quidem: Testamentum Veteris Legis, sicut in superiori capitulo jam diximus, pollutum nisi aqua lotum usque ad vesperam intrare ecclesiam non concedere dicitur. Quod tamen aliter populus spiritualis intelligens sub eodem intellectu accipit quod præfati sumus; quia ille quasi per somnium illuditur, qui tentatur immunditia, et vanis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpam iniquæ cogitationis lacrymis abluat, et nisi prius tentationis signa recedant, se quasi reum ad vesperum cognoscat. Sed est in eadem illusionem discretio valde necessaria, quæ subtiliter pensari debeat. Ea quæ accidit (3) menti dormientis, aliquando ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate,

¹ Psal. xli, 8. — ² Ibid.

(1) Cod. in. — (2) Id. male addit *ejus*. — (3) Id. et quæ.

vel infirmitate advenit. Omni modo hæc illusio timenda est, quia hanc mens nesciens pertulit, sed magis de illa causa dolendum est, propter quam fuisset (1). Cum vero ultra modum gulæ appetitus in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula generantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere mysterium (2) sacerdotem in aliquo loco ipsa necessitas impellit (3). Nam si desunt alii, qui implere mysterium valent, illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterii prohibere non debet; sed ab immolatione sancti mysterii abstinere, ut arbitror, humiliter debent, si dormientem mentem turpis imaginatio nimis concusserit. Nam sunt quidam, quibus ita plerumque imaginatio et illusio nascitur, ut eorum animus, etiam in somno corporis positus, turpibus imaginibus non sædetur (4). Quæritur unum: Ostenditur mens non tamen suo iudicio liberata, cum se, dormiente corpore, nihil meminit judicasse in vero (5); ex turpi enim cogitatione vigilantis, oritur illusio dormientis. Patet tunc animæ reatus suus (6), cum videt ex qua radice inquinatio illa processit, quia quod cogitavit sciens, pertulit nesciens; sed pensandum est verum an ipsa cogitatio in suggestionem, an in delectationem, vel quod majus est, aliquando in peccatum consensu ceciderit. Tribus enim modis impletur in homine peccatum, videlicet suggestionem, delectationem atque consensu; suggestio quidem fit per diabolium, delectatio per carnem, consensus per spiritum. Est necessaria magna discretio, ut inter suggestionem, et delectationem, atque consensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum in mentem suggerit, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnino perpetratum non est. Cum vero caro delectari cœ-

(1) Cod. *fecisset*. — (2) Id. addit absque sensu *pro eo quod*. — (3) Id. *expellit*. — (4) Id. *sedatur*. — (5) Sic cod. cujus sensum assequi non potui. — (6) Cod. *reatum suum*.

526 S. AUGUSTINI EPISCOPI APPENDIX. LIBER, ETC.
 perit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione
 igitur peccatum seminatur, in delectatione radicitur, sed in
 consensu perficitur. Sæpe contingit hoc, quod malignus
 spiritus seminet (1) in cogitatione, caro in delectationem
 trahat, nec tamen anima eidem delectationi consentiat; et
 cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus,
 voluptatibus carnis reluctans, in delectatione carnali ali-
 quando ligatur invitus; per gratiam tamen illius liberatur,
 cui est honor et gloria in sæculorum sæcula. Amen.

(1) Cod. *seminat.*

FINIS TOMI CENTESIMI TRIGESIMI PRIMI *bis.*

INDEX

TOMI CENTESIMI TRIGESIMI PRIMI *BIS.*

CLASSIS VI.

SERMONES INEDITI.

SUPPLEMENTUM II.

PARS II.

CLASSIS III.

SERMONES DE SANCTIS.

	Pag.
SERMO LXXIII. In Cathedram sancti Petri apostoli.	3
— LXXIV. In Natali sancti Vincentii III.	5
— LXXV. In Natali Martyris Quadrati.	8
— LXXVII. In Natali Joannis Baptistæ III.	19
— LXXVIII. In Natali Joannis Baptistæ IV.	24
— LXXIX. In Natali sancti Joannis Baptistæ V.	28
— LXX, In Nativitate sancti Joannis Baptistæ VI.	32
— LXXI. In Natali sanctorum Apostolorum Petri et Pauli II.	37
— LXXII. In Natali sanctorum Apostolorum Petri et Pauli III.	41
— LXXIII. In Octava SS. Apostolorum Petri et Pauli IV.	44
— LXXIV. De Lapsu Petri II.	47
— LXXVI. In Solemnitate Martyrum Machabæorum.	51
— LXXVII. In Natali Beati Laurentii Martyris I.	57
— LXXVIII. In Natali Beati Laurentii Martyris II.	60